

Adolf Friðriksson og Lilja Björk Pálsdóttir

Fornleifakönnun vegna fyrirhugaðra framkvæmda við ljósleiðara í Breiðdalshreppi

Reykjavík 2018

FS696-17281

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS SES

Forsíðumynd: Breiðdalur

©Fornleifastofnun Íslands 2018

Bárugötu 3

101 Reykjavík

Sími: 551 1033

Fax: 551 1047

Netfang: fsi@instarch.is

Heimasíða: www.fornleif.is

Efnisyfirlit

Inngangur	4
Aðferðir	4
Niðurstöður fornleifakönnunar	6
Breiðdalsvík	6
Þverhamar	6
Snæhvammur	6
Ormsstaðir	6
Fell	7
Heydalir	7
Dísastaðasel	8
Tóarsel	8
Þorvaldsstaðir	8
Hlíðarendi	9
Gilsá	9
Gilsárstekkur	9
Innri-Kleif	10
Ásunnarstaðir	10
Höskuldsstaðir	10
Höskuldsstaðasel	10
Þorgrímsstaðir	10
Flaga	11
Skriðustekkur	11
Skriða	11
Randversstaðir	11
Brekuborg	11
Fagridalur	12
Skjöldólfsstaðir	12
Eyjar	12
Ós	12
Niðurlag	13

Inngangur

Að ósk Breiðdalshrepps var gerð athugun á fornleifum í hreppnum vegna fyrirhugaðra framkvæmda við ljósleiðara. Athuganir fóru fram í október 2017 og júní 2018. Ekki liggur fyrir svæðisskráning minja fyrir sveitarfélagið, en Byggðasafn Skagfirðinga vann aðalskráningu fyrir Þverhamar, Heydali og Jórvík 2004 og Fornleifastofnun hefur m.a. skráð kuml, bænhús, meinta greftrunarstaði og þingstaði í héraðinu á síðustu árum. Við upphaf verks voru þessi gögn, ásamt loftmyndum, uppdráttum, örnefnaskrá og öðrum hefðbundnum heimildum um byggðasögu svæðisins og hvernar jarðar fyrir sig kannaðar. Á vettvangi var notið aðstoðar staðkunnugra heimildamanna.

Vilja höfundar hérmeð þakka heimildamönnum ásamt Guðmundi Björgólfssyni á Tungufelli, Arnóri Stefánssyni og starsfólki hans og síðast en ekki síst fulltrúum sveitarfélagsins fyrir margháttða aðstoð.

Í þessari greinargerð er fjallað um árangur fornleifakönnunarinnar og hefst lýsingin í þorpinu. Þaðan er fyrst haldið norður og síðan austur að Snæhvammi, en síðan til vesturs, um dalina og Suðurbyggð uns komið er að Ósi. Syðsta jörðin í byggðalaginu, þ.e. Streiti, er nú eyðijörð og utan könnunarsvæðis.

Aðferðir

Fyrirhuguð framkvæmd við ljósleiðara er fólgin í því að leggja nýja lögna frá þéttbýlinu á Breiðdalsvík og um dreifbýlið í hreppnum. Lagður er aðalstrengur og frá honum heimtaugar á hvert lögbyli þar sem enn er búið. Í þessum áfanga verksins er ekki gert ráð fyrir lögna innan þéttbýlis að frátöldum aðalstrengnum til sveitarinnar. Takmarkaðist fornleifakönnun innan þorpsins því við legu aðalstrengs meðfram Drangalæk.

Fylgt var fyrirmælum minjavarðar Austurlands við verkið og lega ljósleiðara skv. hönnun Karls Hálfðanarsonar athuguð með þeim hætti að skoðað var um 15 m breitt helgunarsvæði hvoru megin við fyrirhugaðan streng, þar sem við átti. Áhersla var lögð á möguleg áhrif framkvæmda þar sem lítið rask hafði verið fyrir sem og innan gamalla túna þar sem gjarnan leynast flestar minjar. Í nokkrum tilfellum var fyrirliggjandi hönnun breytt í samráði við verkkaupa, hönnuð og verktaka framkvæmdanna og fyrirhuguð lega færð frá minjum.

Uppdráttur Karls Hálfðanarsonar af legu ljósleiðara um Breiðdal.

Niðurstöður fornleifakönnunar

Breiðdalsvík: Aðallögn ljósleiðara liggur frá þorpinu, upp með vestari bakka Drangalækjar, tekur stefnu til NV ofan efstu húsa við Hrauntún og liggja úteftir með afleggjaranum að þorpinu, í vegöxlinni austan megin, uns komið er að hraungarði. Þar tekur hann stefnu til norðurs og liggur milli hraunsins og þar sem áður var mýri en er nú framræst og ræktað tún. Síðan þverar lögnin þjóðveginn og fylgir slóða upp að eldri vegi sem liggur um 250 m ofar. Ekki er kunnugt um minjar á þessari leið. Þar skiptist lögnin og liggur til austurs inneftir sveitinni og til vesturs að Þverhamri og Snæhvammi.

Þverhamar: Guðný Zoëga o.fl. unnu aðalskrá fornleifa fyrir Þverhamarsland árið 2003¹. Tekur fornleifakönnun þessi mið af þeirri skráningu. Í skránni kemur fram að eldra bæjarstæði hafi staðið um 150 m NV við núverandi íbúðarhús og því utan framkvæmdasvæðis. Til vesturs liggur leiðin hjá Gljúfraborg sem er nýbýli. Um 30 m neðan við þjóðveg, í túni niðurundan íbúðarhúsinu, er túngarður og tóft². Innan við hið sama tún er meintur aftökustaður (184:042). Ljósleiðarinn verður hinsvegar lagður ofan vegar og hefur því ekki áhrif á þessa staði.

Snæhvammur: Leiðin liggur frá Þverhamri meðfram þjóðvegi sunnanmegin til austurs um Snæhvammsland og meðfram heimreið að vestanverðu að íbúðarhúsinu (reist 1952-53) í Snæhvammi. Ekki er kunnugt um neinar fornleifar á þessari leið. Bæjarstæðið var áður um 500 m NV við núverandi bæ. Þar eru rústir eldri bæjarins, ásamt útihúsum og túngörðum. Fóru hús og tún afar illa í skriðuföllum árið 1936³. Árið 1892 fannst í Snæhvammi kuml við húsagerð og er hið eina sem kunnugt er um í Breiðdal⁴. Allar þessar minjar eru ofan þjóðveggar og meir en 50 m utan helgunarsvæðis framkvæmda⁵.

Ormsstaðir: Ljósleiðarinn mun lagður í vegarstæði gamla þjóðvegarins milli Þverhamars og

¹ Guðný Zoëga o.fl. 2004. Fornleifaskráning vegna aðalskipulags Breiðdalshrepps - Þverhamar/ Heydalir/ Jórvið. Rannsóknaskýrslur Byggðasafns Skagfirðinga nr. 29.

² Nr. 184:039-40, sbr. skýrslu GZ 2004.

³ Ólafur Jónsson, 1957. Skriðuföll og snjóflóð I, Norðri, Akureyri, s. 494 o.áfr.

⁴ Kristján Eldjárn (2016) Kuml og haugfé, (ritstj. Adolf Friðriksson), Forlagið, Reykjavík, kt. 150.

⁵ Túnakort 1919; Örnefnaskrá Snæhvamms (ópr., Örnefnastofnun); Sveitir og jarðir í Múlapingi (héreftir SJM) III (1976), s. 209-210.

Gljúfraborgar og áfram í kanti nýja vegarins inn til Ormsstaða að ofanverðu. Gamla heimatúnið á Ormsstöðum lá í brekkunni suður af núverandi íbúðarhúsi. Gamli torfbærinn lá neðst í túninu og er hann ásamt útihúsum langt frá framkvæmdasvæði⁶. Er bæjarstæðið gamla um 500 m sunnan við veg. Leifar Marteinhúsa eru utan Ormsstaðalækjar og enn sunnar en gamli bærinn, og Þuríðarstaðahlíð í fjallshlíðinni innan við bæ og fjarri vegarstæðinu.

Fell: Frá Ormsstöðum liggur leiðin meðfram veginum að ofanverðu, yfir Fellsá og frá vestari árbakkanum á ská að heimreiðinni að Felli og Fellsási, sem er nýbýli (1955). Þar liggur hún vestan megin heimreiðar upp að Fellsási og áfram að Felli. Kemur það ekki að sök, því leifar útihúsa voru á móts við íbúðarhúsið að Fellsási, þar sem nú er sléttur bali austan heimreiðar. Lögnin nær að íbúðarhúsinu á Felli án þess að skera gamla bæjarstæðið því það liggur norðan við enda lagnarinnar⁷.

Heydalir: Frá Felli liggur leiðin til vesturs meðfram vegöxl að ofanverðu að íbúðarhúsinu Bláskógum og Staðarborg. Í kverkinni milli heimreiðar og þjóðvegar er lítil tjörn. Liggur leiðin annarsvegar frá þjóðveginum, um gróðurlaust svæði utan við tjörnina og heim að Bláskógum, en þaðan til suðurs meðfram heimreiðinni, tengist Staðarborg að norðanverðu. Á borginni sem skólinn heitir eftir munu hafa verið beitarhús en ekki ljóst hvar þau stóðu⁸. Talsvert rask hefur verið allt í kringum skólabýggingarnar sem þar hafa risið 1957 og síðar. Aðallögnin mun síðan liggja aftur niður með heimreið, að þjóðvegi og stefna til vesturs með vegöxlinni að ofanverðu, uns komið er að gatnamótum vega nr 95 og 964. Þar skiptist lögnin og liggur til NV og SV. Suðurleiðin liggur um gróðursnauda mela, við vegöxl að austanverðu og heimtaug þaðan meðfram heimreið Heydala norðanmegin.

Allmargar og fjölskrúðugar fornleifar leynast undir sverði í heimatúni Heydala⁹. Bær og kirkja hafa bæði verið færð frá upprunalegum stöðum og þinghús flutt úr túni inn í bæjarþyrpinguna. Kirkjan stóð því sem næst í miðjum kirkjugarðinum og bærinn norður af nýju kirkjunni en austan við íbúðarhúsið. Ljósleiðaralögnin nær að prestsbústaðnum sem er m.ö.o. vestan bæjarhólsins og nær hún því ekki að kjarna minjasvæðisins, heldur einungis

⁶ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 299-300.

⁷ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 301-303.

⁸ SJM III, s. 307.

⁹ Guðný Zoëga o.fl. 2004. Fornleifaskráning, s. 44 o.áfr.

skammt innfyrir jaðar gamla heimatúnsins þar sem ekki er kunnugt um neinar minjar.

Dísastaðasel: Frá fyrrnefndum gatnamótum liggur leiðin áfram meðfram veginum beint til norðurs um gróðurlausa mela, sveigir til vesturs, yfir Selá og Krókalæk og loks Tinnudalsá. Um 300 m frá ánni skiptist leiðin enn og liggur annarsvegar inn Suðurdal og hinsvegar yfir Kleifarháls og inn Norðurdal, sunnan ár. Einu minjarnar sem kunnugt er um á hálsinum eru tóftir Kleifarstekks, sem fór í eyði 1948¹⁰. Þær eru um 700 m frá lagnarstæðinu, sem og stök tóft á bakka Norðurdalsár, um 350 m NA við lögnina. Voru hér beitolönd frá Kleifarbæjunum¹¹. Á hálsinum skiptast á klettaranar og mýrar og liggur línan til NV um gróðurlítill svæði með stefnu á Dísastaðasel. Þar var byggt og búið á 19. öld¹². Var bærinn fluttur stuttan spöl og því eru þar tvö tún og tóftaleifar og garðlög á hvoru¹³. Liggur ljósleiðarinn milli eystra túnsins og bakka Norðurdalsár, en ofan vestra túnsins og efstu tófta sem þar eru, og mun framkvæmdin því ekki valda minjaraski.

Tóarsel: Frá Dísastaðaseli liggur línan upp heimreiðar við nýbýlin Skarð (1946) og Engihlíð (1965) og skiptist við brúna yfir Norðurdalsá. Engar þekktar minjar eru á þessum slóðum, að frátalinni óvenjulegri, hringlaga tóft, í túni ofan við Engihlíðarbæ. Er hún 100 m ofar en lögnin. Frá brúnni liggur heimtaug meðfram heimreiðinni til NV að Tóarseli. Stóð bærinn áður sunnan við núverandi íbúðarhús, en útihús og gamla bæjarstæðið eyðilagðist við hlaup úr gilinu fyrir ofan¹⁴. Ekki er kunnugt um fornleifar í fyrirhugðu lagnarstæði.

Þorvaldsstaðir: Lögnin liggur með brúnni yfir Norðurdalsá og skiptist hinum megin ár og liggur til beggja átta, þ.e. inn og út dalinn. Verður hún sem fyrr lögð meðfram vegöxl, inn að nýbýlinu Tungufelli (1956), sem stendur í sama túni og Þorvaldsstaðir. Liggur hún sunnanmegin heimreiðarinnar að Tungufelli. Hefur sú leið þann kost að ekki verður hróflað við s.k. Völvuleiði norðan heimreiðar, sem reyndar hefur ávallt notið verndar ábúenda. Í

¹⁰ SJM III, s. 321-322.

¹¹ Breiðdæla. Drög til sögu Breiðdals. Jón Helgason og Stefán Erlendsson gáfu út. Reykjavík, s. 203.

¹² Túnakort 1919; Breiðdæla, s. 54.

¹³ SJM III, s. 320.

¹⁴ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 317-318; Halldór G. Pétursson (1999) Skriðuföllin við Tóarsel í Breiðdal, 17 september 1999 Unnið fyrir Snjóflóðadeild Veðurstofu Íslands, NÍ-99014, Akureyri, nóvember 1999.

kverkinni milli heimreiðar Tungufells og vegarins áfram upp að Þorvaldsstöðum var bæjarhóll sem nú hefur verið sléttaður út. Leiðin mun ekki liggja þar með veginum, heldur áfram frá íbúðarhúsinu á Tungufelli og stystu leið yfir tún að vestara íbúðarhúsinu á Þorvaldsstöðum og þaðan yfir í eystra húsið. Eldra bæjarstæði var norðan við eystra húsið, þar stóð hús er brann 1964 og var jafnað út¹⁵. Liggur ljósleiðarinn framan við íbúðarhúsin og þ.a.l. ekki þar sem kunnugt er um fornleifar.

Hlíðarendi: Frá áðurnefndri brú liggur leiðin út dalinn. Skammt ofan við brúarendann eru rústir (Botn), en þær eru um 100 m NA við veg og ekki í hættu. Liggur línan í vegöxlinni og þaðan upp fyrir vestustu túnin í Hlíðarenda (áður Geldingur), tengist þar elsta íbúðarhúsi staðarins, en það stendur um 80 m vestar en gamla bæjarstæðið¹⁶. Þaðan liggur lögnin sunnanvert í heimreiðinni, framhjá gamla bæjarstæðinu, sem er norðan við hana, að Þrastahlíð (1940) og nýju íbúðarhúsi í Hlíðarenda, sem er ysta húsið á bæjartorfunni. Frá því húsi liggur leiðin ofan túns til SA yfir kjarrlendi og holtagróður að brú yfir Gilsá.

Gilsá: Handan Gilsár liggur leiðin til NA að Gilsárbæ. Núverandi íbúðarhús stendur norðarlega á bæjarhólnum. Mun lögnin liggja norðan húss og því ekki skerða hólinn. Frá Gilsárbæ liggur leiðin í slóð sem liggur að fjárhúsum austast í gamla heimatúninu en fjarri eldri útihúsum¹⁷.

Gilsárstekkur: Frá Gilsárbæjum liggur leiðin um gróðurlítið land ofan túna að Gilsárstekk og tengist eldra íbúðarhúsi sem og nýrra húsi sem byggt hefur verið austast í heimatúni. Eldra húsið stendur aftan (þ.e. ofan) við gamla bæjarstæðið og liggur línan þar að að ofanverðu, síðan með slóða yfir að nýju íbúðarhúsi, en ekki er kunnugt um minjar á þeirri leið¹⁸.

Hér endar lögnin í Norðurdal.

¹⁵ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 316-317.

¹⁶ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 312-313.

¹⁷ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 309-311.

¹⁸ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 308-309.

Innri-Kleif:

Frá brúnni yfir Tinnudal á liggur leiðin í vegöxl norðanmegin að heimreiðinni hjá Innri-Kleif. Á leiðinni liggur hún neðan við tún á Ytri-Kleif og fjarri minjum í túninu¹⁹. Miðja vegu milli Kleifarbæja eru tvær tóftir ofan vegar. Neðri tóftin er um 25 m ofan við veg og því ekki í uppnámi vegna framkvæmdanna. Þaðan liggur lögnin að heimreið að Innri-Kleif, upp með heimreiðinni og skiptist til hvorrar handar þar sem eru núverandi íbúðarhús. Gamla bæjarstæðið er hinsvegar ofar, þ.e. við norðurenda heimreiðar og því ekki í hættu²⁰.

Ásunnarstaðir: Frá Innri-Kleif liggur leiðin að Ásunnarstöðum meðfram veginum og hjá eyðitóftum á Dísastöðum og Hóli. Gömlu heimatúnin þar eru um 80 m ofan við veg²¹. Liggur leiðin frá þjóðveginum, upp heimreið að Ásunnarstöðum og kvíslast þar og liggur að íbúðarhúsi á Ásunnarstöðum og nýbýlinu Ásgarði (1944) að framanverðu. Gamla bæjarstæðið er ofan við Ásunnarstaði og vestan Ásgarðs sem stendur á sama hlaði og skerðist því ekki²².

Höskuldsstaðir: Frá Ásunnarstöðum liggur leiðin áfram vestur að gatnamótum mót Suðurbyggðarvegi og skiptist þar. Hún liggur áfram inn dalinn, framhjá Jórvík²³, niður fyrir veg og neðan við neðstu tún á Höskuldsstöðum. Heimtaug liggur eftir slóða upp að íbúðarhúsinu, sem stendur vestan við gamla bæjarstæðið. Engar minjar eru þekktar neðantil á túninu. NV af húsinu er Höskuldarleiði, en það er um 50 m frá lögninni²⁴. Allmargar tóftir eru ofan vegar, fjarri strengnum.

Höskuldsstaðasel: Frá Höskuldsstöðum neðantúns liggur leiðin inneftir, yfir gróðurlausar skriður, upp með ystu túnnum á Höskuldsstaðaseli, að þjóðvegi og þaðan upp heimreið að bænum. Eldri bærinn stóð 30 m ofar í túninu²⁵.

Þorgrímsstaðir: Frá þjóðveginum liggur leiðin loks að innsta bænum, Þorgrímsstöðum,

¹⁹ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 322-323.

²⁰ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III s. 323-324.

²¹ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 325-327.

²² Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, 328-329.

²³ Fyrir liggur fornleifaskrá yfir Jórvík, sjá Guðný Zoëga o.fl. 2004.

²⁴ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 332-333.

²⁵ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 334-335.

þaðan upp með heimreið og að núverandi íbúðarhúsi, sem er 40 m vestan við gamla bæjarstæðið²⁶. Engar þekktar minjar eru á þessari leið. Býlið Ánastaðir er fornt en fór í eyði 1948, tún eru nýtt frá Þorgrímsstöðum, en eru 500 m frá lögninni.

Flaga: Víkjum þá aftur að brúnni yfir í Suðurbyggð. Liggur leiðin með brúnni og skiptist handan hennar til beggja átta. Að Flögu liggur lögnin sunnan megin við heimreið. Gamla bæjarstæðið var 30 m NA við bæ og hinum megin heimreiðar²⁷.

Skriðustekkur: Frá þjóðveginum liggur leiðin út dalinn til SA, allangan spöl frá tóftum á Hraunshala og Litlu-Flögu, meðfram veginum og framhjá heimreið að Skriðustekki, uns íbúðarhúsið er beint í vestur frá þjóðveginum. Þar verður lögð heimtaug uppá hólinn sem húsið stendur á. Var gamla bæjarstæðið rúmum 20 m sunnar og ekki eru þekktar tóftir á þessari leið. Gamall túngarður sem þar var er nú horfinn á löngum kafla og skerðist ekki vegna framkvæmdanna²⁸.

Skriða: Farið verður áfram með þjóðveginum og um 60 m út fyrir gatnamót heimreiðar að Skriðu. Þar er lögð í hólinn sem túnið er á. Núverandi íbúðarhús er vestan lægðar, en gamla bæjarstæðið austan hennar²⁹. Verður lögnin lögð með lægðinni og í vestur að húsi, en ekki er kunnugt um minjar á þessari leið.

Randversstaðir: Þá mun lögnin liggja með þjóðveginum út að Randversstöðum, þar upp heimreið norðan og vestan og heim að bæ. Bærinn stóð áður aftar en núverandi íbúðarhús og mun lögnin því ekki fara í bæjarstæðið gamla³⁰.

Brekkuborg: Frá heimreiðinni á Randversstöðum liggur leiðin yfir mýrar og klapparholt til NA að nýlegu íbúðarhúsi á Brekkuborg. Engar þekktar minjar eru á þeirri leið. Eldra bæjarstæði er 100 m sunnar.³¹

²⁶ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 336-338.

²⁷ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 339-340.

²⁸ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 341-342.

²⁹ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 343-344.

³⁰ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 345-346.

³¹ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 347-348.

Fagridalur: Leiðin liggur áfram með þjóðveginum og með heimreið að Fagradal norðanvert. Núverandi íbúðarhús stendur að hluta til á sama stað og gamli bærinn³². Ef lögnin verður lögð að húsinu framanvert gæti það mögulega valdið raski á minjum en hjá því mætti komast með því að leggja annað hvort vesturfyrir eða austurfyrir bæjarstæðið.

Skjöldólfsstaðir: Við þjóðveginn liggur leiðin yfir brú á Fagradalsá, meðfram veginum að heimreið Skjöldólfsstaða, upp með heimreiðinni og að núverandi íbúðarhúsi. Það stendur 60 m austar en bæjarhóllinn og útihús stóðu enn fjær. Ókosturinn við leiðina er hve hún er löng (3 km), en milli bæjanna er einungis 1 km. Önnur möguleg leið milli Fagradals og Skjöldólfsstaða sem könnuð var á vettvangi liggur til SA frá Fagradalsbæ, þverar Fagradalsá, yfir Bláurð og ofan túns að Skjöldólfsstöðum, niður með túni austan og að íbúðarhúsinu. Á þeirri leið eru engar þekktar minjar³³.

Eyjar: Frá vegamótum þjóðleiðar og heimreiðar Skjöldólfsstaða liggur leiðin í vegkanti þjóðvegarins að Eyjum, þar upp eftir heimreið og að íbúðarhúsi á bæjarhlaðinu, þar sem það er nú. Stendur það utan gamla túnsins. Eldra hús stóð um 60 m austar, og enn eldra bæjarstæði var rúmum 100 m NA frá húsinu³⁴.

Ós: Leiðin liggur síðan með þjóðveginum, framhjá nýbýlinu Lágafelli (1943) að Ósi. Liggur lögnin með heimreið að íbúðarhúsinu sem stendur á gamla bæjarstæðinu³⁵. Talsvert rask hefur verið á hlaðinu í gegnum árin en ekki er útilokað að lagnarstæðið lendi í mannvistarleifum.

³² Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 348-349.

³³ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 350-351.

³⁴ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 352-353.

³⁵ Túnakort 1919; Örnefnaskrá (ópr., Örnefnastofnun); SJM III, s. 354-355.

Niðurlag

Fyrirhuguð lagning ljósleiðara er stór framkvæmd. Að mestu leyti verður línan lögð meðfram vegum og slóðum. Við vegagerð verður talsvert rask og svo háttar í Breiðdal að víða eru miklir melar og voru vegir þannig gerðir að mölin sem þar er var einfaldlega notuð í vegarstæðin og ýtt upp hvoru megin frá til að byggja upp vegarstæðin. Er því allt land við vegina raskað. En lögnin liggur einnig í hlað á flestum bæjum í sveitinni og þar er helst minja að vænta. Nokkrar jarðir hafa farið í eyði á 19. öld og öndverðri 20. öld, en nýbýli spröttið upp víða, einkum á árunum 1943-1965. Auk þess hafa eldri bæjarhús verið flutt um set mjög víða í byggðarlaginu. Skýra þessar breytingar á byggðinni, ásamt vegagerðinni, þá óvæntu niðurstöðu að í raun mun lagning ljósleiðara um alla sveitina líklega valda afar litlu raski á fornleifum. Með fyrirvara um að áður óþekktar minjar finnist við jarðrask þá virðist sem svo að einungis á Ósi og Fagradal gæti framkvæmdin orsakað rask á minjum. Er þessi niðurstaða þó einnig með þeim fyrirvara að ekki hefur verið gerð aðalskráning fornleifa fyrir hreppinn nema á þremur jörðum. Þessi fornleifakönnun byggist engu að síður á sömu heimildum og aðalskráning, og er jafnframt niðurstaða athugunana á vettvangi. Hvað Ós og Fagradal varðar, mun minjavörður Austurlands skera úr um hvort hafa þurfi eftirlit með framkvæmdum á þessum stöðum.